

ARHITEKTONIKE INFORMACIJSKOG DOBA

Aleksandar Homadovski
Arhitektonski fakultet, Zagreb

UDK 72.01
Pregledni rad

Primljeno: 11. 4. 1997.

Razumijevanje, selektivan izbor, tumačenje i kritička analiza arhitektonika visokih složenosti čine dijelove mehanike prirodnog nam razvoja imaterijalne kulture. U aktivnoj potrazi za spoznajno vrijednosnim horizontom, ističu se i navode oblikovatelji vrijednosti paradigme visokih složenosti u čijoj pozadini projekt moderne ostaje otvorenim za povijest kultura respektivnih identiteta. Potvrđuju se povijesni oblici izraza plastičnih umjetnosti i pripadni autori koji umjetničkom transpozicijom anticipiraju niskoentropijske potencijale okoline. Njihov credo pak pridonosi razumijevanju civilizacijske jedinstvenosti binomne nature i kulture na pragu XXI. stoljeća. U kontekstu profiliranja kultura ističu se rasponi globalizacije i lokalizma vrijednosti te se naznačuju autori posebno važni za profiliranje pojedinih skupina visoko složenih vrijednosnih obrazaca. Zaključuje se da su arhitektonike suspregnutog ili otvorenog puta dimenzionirane; transpozicijskom akcijom umjetničkog eksperimenta između potrage za okosnicom bića te koncepta razvoja "atraktora" događajnog polja okoline, vodeći njezine protagoniste uzajamnoj međuovisnosti.

Uvod

Arhitektonike informacijskog doba pripadaju posebnostima stvaralaštva građanjem unutar binomne civilizacije – nature i kulture; otiskuju se u interaktivnom kontekstu okoline i tranzitivnim društvima, pridonoseći vrijednostima paradigme "visokih složenosti". Pri kraju XX. stoljeća obveza dijaloga s prirodnom okolinom kao partnerom u formulaciji vrijednosti kulture izvire velikim dijelom i iz razumijevanja uloge i definicije baštine. I dok bi još prirodna okolina mogla bez kulture, baština svakako ne bi bez civilizacije. Stoga, s pozicije čovječanstva taj binomni dijalog čini homologni par sudbina. Slikovito okružje fenomena viđeno iz kuta "Figura ukročene sreće" prikazat će I. Rogić u citiranom odlomku:

"Mjesnost, teritorijalnost opstanka nije opstanku ništa izvanjsko, nego se zahvaljujući prevrednovanju prirode kao baštine, preokreće u jedno od konstitu-

tivnih svojstava načina života, i pojedinca i skupine. Na takvoj osnovici strategije zaštite drže zaštitu prirode i zaštitu kulturnog nasljeđa istim poslom, s dva, samo u praktičnom pogledu, različita obraza. U takvom poslu baština nije svedena na ograničenja. Njezina prisutnost samo zahtijeva drukčiji savez s prirodnim silama. Koliko je, dakle, u naznačenom pogledu baštinik konzervativniji, što znači životnije povezan s baštinskim krugom, toliko je, na drugoj strani, jasnija figura budućeg".¹

S druge strane, fenomen visokih složenosti sve se više legitimira kao prirodnoznanstveni obrazac ili, složenije i u punijem smislu, kao paradigma.

Još od 70-ih godina ovoga stoljeća moguće je datirati razvoj elemenata paradigme visokih složenosti. Kasnije, a u svrhu pregleda, mogu poslužiti i tekstovi autora kao što su: Morin, Danzin, Luhmann, Dupuy i Chapman.

"Zajedničko tim tekstovima jest da svjedoče o nastojanju da se – iz različitih perspektiva i na različite načine – legitimira potreba za novom paradigmom i u znanosti i u praksi te da se promisli mogućnosti te nove paradigme".²

Kako je namjera ovog promišljanja samo osvijetliti pregled "arhitektonika" informacijskog doba na čijim temeljima i ikonici počiva mnoštvo izraza umjetničkog, pa tako i suvremenog arhitektonskog stvaralaštva, moguće je ovdje samo upozoriti na vezu teorija o kompleksnosti s razvojem prirodnoznanstvenih teorija idealnih modela prirode kao što su, na primjer, teorije determinističkog kaosa ili integrativni modeli događajnog polja okoline, Švedske Akademije nauka.³

Razumijevanje, selektivan izbor, tumačenje i kritička analiza arhitektonika visokih složenosti uokvireni su razvojem civilizacije zapada u kojem slojevi projekta moderne.⁴ ostaju otvoreni za povijest kultura uzajamno uvažavajućih identiteta.

1

I. Rogić: *Figure ukroćene sreće*, Meandar, Zagreb, 1994.: ff. str. 276.

2

Zbornik kolokvija: *Science et pratique de la complexite*, Montpellier, 1984., objavljen u prijevodu: Zbornik III. programa radio Zagreba, broj 21-22/1988., str. 152-185 s radovima:

- Edgar Morin: O definiciji kompleksnosti,
- Andre Danzin: Opći karakter kompleksnosti,
- Niklas Luhmann: Kompleksnost i smisao,
- Jean – Pierre Dupuy: Autonomnost i kompleksnost društvenog,
- Graham P. Chapman: Epistemologija kompleksnosti.

3

Global Change: Reducing uncertainties, publ. International Geosphere-Biosphere Programm, The Royal Swedish Academy of Science, 6, 1992.

4

Albrecht Wellmer: *Zur Dialektik von Moderne und Postmoderne*, Suhrkamp, Frankfurt am Main, 1985., /Novi Sad, 1987./ In ext., ff. str. 108. Jürgen Habermas: *Filozofski diskurs moderne*, Globus, Zagreb, 1988. In ext.

Neposredan povod promišljanju "pregleda" arhitektonika čine višestruko elaborirane i spoznate činjenice o ekspanzionalnom rastu nekoherentnih pravaca i stilova suvremene umjetnosti. Dugoročno, situacija ukazuje na gotovo ireverzibilne tijekove, eroziju imanentnih vrijednosnih obrazaca, specifičnosti te očuvanja identiteta pojedinih kultura,⁵ čime se dovodi u sumnju naslijeđeno uvjerenje o cjelovitosti odnosa umjetničkog stvaralaštva prema svijetu stvarnih činjenica.

Rezultate tih događaja moguće je pratiti uz pomoć općeg razvoja diskontinuiranih semantičkih tijekova. Ovaj, na prvi pogled visoko fragmentiran, nepovratni proces upućuje na istraživanje strukture i karaktera događaja našeg vremena na čijim izvorima umjetnost doživljava svoju transformaciju.

Arganova je to pozicija "projekta i sudbine", formulirana pred tridesetak godina kojom će tenzorno polje stalne krize umjetnosti njedriti slojevitosti i bogatstvo izraza projekta moderne.

Iz navedenih uvodnih obrazloženja moguće je razlučiti kako fenomen "arhitektonika" ima ulogu dvostruke podjele značenja!

– U novonastaloj slici svijeta, "arhitektonike" pripadaju složenostima informatičkog doba, oslikavajući pritom strukturalnost i tranzitivnost elemenata od utjecaja na stvaralaštvo građenjem.

– Složenije pak, "arhitektonike" nose u sebi temeljno razumijevanje slojevitosti oblikovateljske prakse. Svakako, to je put koji tumači N. Polak u tekstu *Oblikovanje arhitektonikom*.⁶

– Na krajnjoj instanciji značenja vrijedno je upozoriti i na pregled bogate etimološke evolucije termina "tektonika", kakvim ga vidi K. Frampton, oslanjajući se posebice na radove Gottfrieda Sempera.⁷

Umjetnost u tranziciji

U razvoju humanističke misli i djelovanja umjetnost jest izraz spoznajno-vrijednosnih opredjeljenja, pa zato u općoj klasifikaciji interakcija prirodnog polja

5

U sinoptičkim tabelama C. Jencksa registrirano je više od 100 arhitektonskih škola u zadnjih dvadesetak godina. Cf.: *Architecture 2000-Predictions and Methods, Modern Movements in Architecture, Genealogy of Current Architecture*. Također, G. Broadbent: Just Exactly what is going on, and Why, *AD*, vol. 62, No 1/2, 1992. Razvoj devedesetih i dijagnozu sadašnjeg stanja analizira temeljem pluralističkih i tehnoloških pristupa skupina autora: npr. Papadakis i Steele s klasifikacijom 52 pravca.

6

Časopis *Arhitektura*, 184-185, 1983.

7

Rapel a l'orde: The case for Tectonic, *AD profil*, vol 60, 3-4, 1990., str. 19-25.

sila i artificijelnih sredstava transpozicije predstavlja jednu od strategija spoznavanja cjeline. Stoga i važnost otkrivanja metoda u umjetničkom fenomenu kao presječnici tog binomnog odnosa, dekonstrukcije rezidualnih vrijednosti i definicije novih.

Credo arhitektonika ili otkrivanje biti građenjem izvorno se u tom *procédéu* dijagnosticira kao alkemijsko-fenomenološki postupak (Bachelard, Eliade, Bogdanović)⁸ koji svoje okosnice traži u svijesti o prirodnoj i artificijelnoj interakciji nasuprot spoznaji o obitavalištu bitka. Klasično sređenje pomoću fenomena kulture i građenja (*colere* i *aedificare*) u "dopuštanju stanovanja" i "proizvodnji okružja" paradigmatično je otkrivanje kakvim ga prikazuje Heidegger u svojem tekstu *Građenje, stanovanje, mišljenje*, baš kao i tvorba kamena mudraca s početka svijeta (Brancusi).

Pravljenjem stvari posebne vrste, gradbeni postupci "arhitektonika" razotkrit će neovisno o brojnim mjerilima: intencionalno nerazdvojivu superpoziciju prirodnog i artificijelnog, razotkrit će "transfere" i/ili prenošenja – otvorit će, dakle, vrijednosna pravila kulture u tvorbi održivog okolinskog binoma. Metode "tehnološkog transfera", kakvima ih opisuje i predstavlja teoretičar Martin Pawley, posjeduju takvu vrstu performativnosti. Promišljeno pitanje jest: vrijede li integracijski procesi u znanosti, umjetnosti i tehnologiji kao nova mehanika atrakcije nad Identitetom u prepoznatim simultanim međudjelovanjima "visokih složenosti" pri fundusu arhitektonskog stvaralaštva?⁹

Sigurno, formativno-teorijski eksperiment prikazuje umjetnost kao komunikacijski odnos između fizičke i estetske realnosti: fizičke realnosti odredit će raspon karaktera binoma prirode i tehnologije (Jantschova sistematizacija), a estetsku će realnost odrediti vrijednosno-temeljni horizont umjetnosti nad svijetom realija, u svijetu transpozicija.

U diskursu o dopuštanju budućnosti, Jantsch zagovara spoznavanje međudnosa priroda-čovjek-društvo-tehnologija na bazi funkcionalnih cjelina. On izdvaja podsisteme s i bez tehnologije od kojih samo odnos priroda-tehnologija može stvoriti potencijalno ireverzibilne procese opasne za binomnu civilizaciju.

Simultanosti u fundusu arhitektonskog stvaralaštva razumijevaju se kao čin ontičko-reprezentativne tvorbe građenjem nad sinkronijom: znanosti, umjetnosti i tehnologija.

Istodobno, razumijevaju se i kao etičko-estetski referentni sklop: prirodo-znanstvene paradigme, transpozicije stvaralaštvom i *métierom* prema kontinuitetu civilizacije okoline i pripadnih regionalnih kultura.

8

Gaston Bachelard: *Poetika prostora*, Kultura, Beograd, 1969. Mircea Eliade: *Kovači i alkemičari*, Grafički zavod Hrvatske, Zagreb, 1983. Bogdan Bogdanović: *Urbs i logos*, Gradina, Niš, 1976.

9

Aleksandar Homadovski: Simultane interakcije u fundusu arhitektonskog stvaralaštva: integracioni procesi u znanosti, umjetnosti i tehnologiji, doktorska disertacija, Arhitektonski fakultet, Zagreb, 1994.

Formativno polje eksperimenta umjetnosti jest etički aktivno, aksiološki i ontološki horizont nije više pitanje inteligentnog i lukavog *stylinga* totalne zabave (kao npr. Rummellov "entertainment architecture" iz svijeta Walta Disneya) već je angažirana slika transpozicije okolinskog polja.

Stoga se imaterijalna kultura ne definira konceptualnim neodređenostima već se, naprotiv, tvori dijelom iz spoznate paradigmatičke esencije niskoentropijskih potencijala okoline. Inauguracija takve anticipacije svijeta daleko odmiče romantizmu i Rousseauu te intenzivno i dalje slijedi metamorfičnost procedura kubizma, tragove Kleea, Nagya, Kepesa, Munarija, Peinea sve do Miyawake, Janemure, Libeskinda...

Rastuća civilizacija i identitet kultura

Imaterijalna kultura u aktivnoj je potrazi za spoznajno-vrijednosnim horizontom. U pitanju je rastuća civilizacija kakvom je npr. opisuje Rimski klub,¹⁰ prepoznata po sve većoj gustoći fenomena koji ne podnose izolaciju (von Bertalanffy, Forrester, Benze).¹¹ Dijalog etičkog i estetskog prema fenomenu stvaralaštva bit će razvoj spoznaje pri konstituciji identiteta kao "proces intencionalnosti do integralne slike svijeta" (Hauser).¹² Kako je potenciranje vrijednog instrumentarija inherentno konstituciji stvaralačkog *creda*, uporaba će transfernih metodika, eksplicirana između teorije vrijednosti i stvaralačkog identiteta, zauzeti centralnu i sinkronijsku poziciju nad procesom spoznaje i djelovanja.¹³

Heterogenost kultura i heterogenost vrijednosti složenog svijeta tvori spektar svjetonazora za koji je na horizontu civilizacije određen M. Strongov prag "vanjske granice".

10

Peti izvještaj Rimskom klubu o novim horizontima svjetske zajednice formuliran je 1977. god.: by the Research Foundation of the State University of N. Y., E. Laszlo i suradnici: *Ciljevi čovječanstva*, Globus, Zagreb, 1979. Također, vrijedno je usporediti cijeli spektar različitih pristupa temi kod autora kao što su: Mesarović, Pestel, Meadows, Kahn-Wiener, Spenger, Ehrlich's, Forrester, Dumont, Schumacher, Broner, Kaya, Leontiet, Modrzinska, Kolosapov, Tinbergen, Kahn-Brown-Martel'76.

11

Max Benze: *Estetika*, Otokar Keršovani, Rijeka, 1978. Ludwig von Bertalanffy: *General System Theory*, G. Brasiller, N. Y., 1968.

12

Martin Heidegger: *Identitet i diferencija*, 1957., Nolit, Beograd, 1982., ff. str. 54/55.

13

Uz psihologiju i konstituciju individuacije ličnosti vidi: Russell, Jung, također Piaget: *Porijeklo saznanja – mit o čulnom porijeklu naučnog saznanja, opažanje i inteligencija*, ff. str. 105. Također, Langer: Problem umjetnosti: apstrakcije u nauci, apstrakcije u umjetnosti, str. 167, 183. Uz razvoj teorija sposobnosti vidi: Guilford, Catel, Spearman... Uz fenomenološku pozadinu vidi: Damjanović: Strujanja u suvremenoj estetici, fenomenološka estetika, str. 57. U punoj širini pak: Heidegger; *Bitak i vrijeme*: str. 31-35, pojam logosa, infra, pred-pojam fenomenologije, infra. Lyotard: *Fenomenologija* f. II, *Fenomenologija i psihologija*: str. 63-85, itd. Također: Rogić: *Periferijski puls u srcu grada: snaga simbola*, ff. str. 98.

Narcistička ambivalentnost nad okolinom i građenjem kao metajezik arhitektonika čini rješenja individuacije niskog praga konzistencije. Odatle proizlazi problem identiteta i za kreatora i za kulturu kojoj pridonosi. Cjelovitost ličnosti kao i cjelovitost civilizacije afirmira homologni par sudbina.

Decentrirane, policentrične kulture izraz su postmoderne interpretacije "revolucija" civilizacije sve većih energija i dometa-pratećih restriktivnih politika. Niskoentropijski kontinuum kao intencija prema novom energetskom balansu, odgovarat će pak kapacitetima okoline, a pluralistički će tijekom kultura i vrijednosti decentriranja tvoriti između ostalog: estetsku integraciju različitosti ("differance"),¹⁴ difuzne, transparentne identitete do univerzalnosti. Ovdje će pitanje identiteta ostati donekle otvorenim uz etike međusobno povezanih sloboda, a u ime kvaliteta: Piagetovih "decentralizacija" metoda, Morinove definicije kompleksnosti, Dewsove logike dezintegracija...,¹⁵ koje sve računaju i s tijekomima preklopnih, katalitičkih procedura. Proces "destandardizacije" kakvim ga vidi Toffler u svojem *Trećem valu*¹⁶ amplificira složenost odnosa kultura za koje u simultanim interakcijama vrijedi etički pogled a priori osigurane budućnosti egzistencijalnog *milieu*. U tom smislu konstelira se i lokalno profilira novi identitet. Između globalizacije i lokalizma vrijednosti razapinju se policentrične hijerarhije u sustavima mreža protivno stratifikaciji piramidama-različitih, gotovo heterogenih a ipak sinergetski vezanih topografija. Strategije tih mehanika sažimaju visoko složene vrijednosne obrasce kakvima ih primjerice opisuju Lipnack i Stamps, de Bogart, Ouchi, Peters i Waterman.

Formuliranje idealnog modela prirode i njegova primjena

Divergentni smjerovi razvoja znanosti, umjetnosti i tehnologija istrošili su svoja specijalistička znanja i vještine u traženju odgovora prema neodredivim složenostima slike svijeta. Iznad funkcionalizma, notorne pragmatičnosti i sve-mogućih tehnologija, a na strani vrijednosnog instrumentarija stvaralaštva "arhitektonika", dakle svugdje gdje se odnosi materija-energija transformiraju temeljem zbira vrijednosti spomenutih sekvencija: u prošlosti, sadašnjosti i kapitalno – budućnosti binomne civilizacije, pojavljuju se oblici "visokih složenosti" za koje današnji redukcionistički modeli spoznaje i djelovanja nisu mogli naći odgovarajuća tumačenja.

14

Posebnosti Derridina "differance", "diference", vidi, Culler: *O dekonstrukciji*, ff. str. 83/84.

15

Jean Piaget: *Epistemologija, nauka o čovjeku*, Nolit, Beograd, 1979., f.: Opći problemi interdisciplinarnog istraživanja i zajednički mehanizmi, Epistemološke osobnosti i osnove nauka o čovjeku, str. 43/44. Edgar Morin: kapitalno, preko definicije "kompleksnosti", cf. kolokvij u Montpellieru, nap. 2. Peter Dews: *Logics of Disintegration*, Verso, London & N. Y. 1987.

16

Alvin Toffler: *Treći talas*, Prosveta, Beograd, 1983.: tom II, str. 29.

Izvorne posebnosti i nadahnuća u tom smislu čine prepoznati fenomeni konzistentnosti struktura pojedinih medija-fluida-materijala i promjene u dinamici stanja koje njihove gustine (pukotine, diskontinuiteti) izazivaju. Istraživanja fundamentalnih znanosti i tehnološki inženjering površina pristupaju u tom smislu materiji kao sustavu najsloženijih cjelina.

Odatle izvorno potječe fenomen "visokih kompleksija", prag paradigme, teorije kaosa i katastrofa, novo formatiziranje idealnih modela prirode (Prigogine, Stengers, Thom, Pomian).¹⁷ Temeljem složenog pogleda na svijet sazdanog sustavima (usmjerenih) topoloških metamorfoza, kondicionirana je odrednica mogućih stanja materije koja neprekidno fluktuiraju dijelom kao "epigenetski krajobraz" (Waddington, Kwinter) između različitih oblika dinamičkih ravnoteža nad i oko granica vlastite strukture. Problematika je to odnosa geneza i struktura: isprepletena vrijednostima kontinuitet-diskontinuitet, reverzibilnost-ireverzibilnost u formaciji ravnotežnih stanja. Primjerice, bit će to prvi koraci razvoja "aktivnih sustava" u sintaksi tektonika građenja kao posljedica tehnološkog i spoznajnog transfera serije znanstvenih područja i pripadnih metoda (Attali, Capra, Carmagnola).

Koncepti su to bioničko-kibernetičkih tehnologija multistata čija sposobnost uspostave mogućih stanja ravnoteže ovisi o funkcioniranju mreže homeostata polustabila. Nasljednica mehanike oscilatornih harmonija postaje homeostatska funkcionalnost, fibrilnost i multimedijски interface čime se inaugurira ikonika imaterijalnog doba, učenje o novim tektonsko-stereotomskim relacijama.

Uz umjetnosti izražene medijem virtualne stvarnosti moguće su beskonačne serije novih senzacija između stroja, čovjeka i okoline (Banham, Pawley, Shinohara, Le Messurier, W. J. Michel). U gruboj klasifikaciji aktivne sustave možemo pratiti; razvojem eksperimentalnih modela inteligentnih konstrukcija, pri stabilizaciji zgrada aktuatorima, u konceptima *designa* razvijanim putem aktivnih zračnih ovojnica, u tehnološki podržanim zgradama, u interaktivnim nosivim konstrukcijama itd.

Medijska širina okolinske umjetnosti fenomen je paradigme i pripadnog vrijednosnog instrumentarija svijeta visokih nestabilnosti koji se razumijevajući prirodu "vanjskih granica" ponovno vraća njezinim agregatima.¹⁸

Preuzimanjem odgovornosti u dopuštanju budućnosti, potiču se zagubljene simbolike između desakralizirane prirode i fine mehanike njezina ireverzibilnog

17

Ilya Prigogine & Isabelle Stengers: *Novi savez*, Globus, Zagreb, 1982. Prigogine I. & Nicolis G.: *Self-organisation in Nonequilibrium Systems: From Dissipative Structures to Order Through Fluctuations*, Wiley-Interscience, N. Y. 1977. K. Pomian: *Catastrophes et déterminisme*, Libre 4, Payot, 1978.

18

Chris Lawgton (Santa Fe Institute): *Liquid form of complexity occupies a phase transition region between solid-order and gas-disorder, except. excipendis*. Prema Neal Reading, AD, No 11/12, 1994., u: *Dynamical Symmetries...*

ustroja. Postmoderna kultura na pragu dekonstrukcija razumijeva bogatstvo i sinkronicitet izražajnih medija podjednako odnosom prema okolini kao i prozirnošću transkulturnih utjecaja (Eco, Krauss, Nouvel).

Nesigurnosti u svijetu nastale gubitkom jednostavno shvativog i dominantnog Središta, zamjenjuju se razumijevanjem kultura simultanih karaktera atrakcije u međudjelovanju.

Superpozicija medija i okolinski refleksivna umjetnost arhitektonika preklapaju stvaralačke pothvate različitih potencijala, tvoreći potku "dilatacijsko simetričnih" kultura.

Zaključak

Okosnica razumijevanja transpozicijskih sredstava pri oblikovanju arhitektonskog plana i pripadnog mu događaja oduvijek se temeljila na dualnom pitanju toposa i tvorbe mjesta, staništa, potrazi za identitetom, otkrićem posebnosti, dok će energetska razvoj i unutarnja logika dinamičke promjene u: osvajanju, otkriću i istraživanju, bilo represivno ili afirmativno (Rotblat), određivati pomak od centralizacije.

Arhitektonika suspregnutog ili otvorenog puta dimenzionirana je transpozicijskom akcijom umjetničkog eksperimenta između potrage za okosnicom bića te konceptom razvoja atraktora događajnog polja okoline-baštine, vodeći njezine protagoniste uzajamnoj međuovisnosti.

Bilo *epistemom*, bilo *gnozom*, snalaženje u tim događajima jest uvijek bilo: fokusiranje, centralizacija oko vrsno spoznatog toposa kao izvorišta akcije, dok se osiguranjem domicila znatiželja odvažila u potragu prema novim sadržajima i pripadnim tektonikama.

U jedinstvenom bogatstvu sintaksi, tvorenih prepletom metodskih širina, nadilaze se postindustrijsko kao i arhaisko arbitrirani događaji. Temeljem suglasja transpozicija i logosa, sedimentirajući etičkom obvezom imaterijalne tragove *gestaltunga* uravnotežene civilizacije novog milenija, izranja forma u korist cjelovitosti i humanosti.

LITERATURA

Broadbent, Geoffrey: *Just Exactly what is going on and Why*, AD. vol. 62. no 1/2, 1992.

Culler, Jonathan: *O dekonstrukciji*, Globus, Zagreb, 1991.

Heidegger, Martin: *Identitet i diferencija*, 1957., Nolit, Beograd, 1982.

Kwinter, Stanford: 'Qelli che partono' as a General Theory of Models, AD, St. Martin's Press, London, N.Y.: Architecture. Space. Painting, 1992.

Münster, Sebastijan: *Cosmographia universalis*, 1550., prema: Bogdanović Kosta: *Uvod u vizuelnu kulturu*, ZUNS, Beograd, 1986.

Wellmer, Albrecht: Zur Dialektik von Moderne und Postmoderne, *Suhrkamp*, Frankfurt aM, 1985.

Piaget, Jean: *Epistemologija, nauka o čovjeku*, Nolit, Beograd, 1979.

Prigogine, Iliya, Stengers Isabelle: *Novi savez*, Globus, Zagreb, 1982.

Zbornik: *Science et pratique de la complexite*, Sveučilište Ujedinjenih Naroda, Montpellier, 1984.

THE ARCHITECTONICS OF THE AGE OF INFORMATION

Aleksandar Homadovski

Faculty of Architecture, Zagreb

Understanding, selective choice, interpretation and critical analysis of the architectonics of high complexities comprise parts of the mechanics of our own development of immaterial culture. In active search of a cognitively evaluative horizon, the formants of the values of the high complexities paradigm are pointed out, in whose background the project of Modernity remains open to the history of cultures of respective identities. The historical forms of the expression of plastic art are confirmed as well as the authors who by means of artistic transposition anticipate the low entropic potentials of the environment. Their credo, however, contributes to the understanding of the civilizational unity of binomial nature and culture on the threshold of the 21st century. In the context of profiling cultures, the span between globalization and localization of values has been emphasized, and also the authors holding special significance for profiling certain groups of highly complex value patterns have been designated. It is concluded that the architectonics of a suppressed or open path are dimensioned; through transpositional action of the artistic experiment between the search for the essence of being and the concept of development of "attractors" of the environmental field of events, thus leading its protagonists towards mutual interdependence.

ARCHITEKTONIKEN DES INFORMATIONENZEITALTERS

Aleksandar Homadovski

Architektonische Fakultät Zagreb

Verständnis, Selektion, Deutung und kritische Analyse höchst komplexer Architektoniken sind die Bestandteile, aus denen die Mechanik der uns zugehörigen Entwicklung der immateriellen Kultur zusammengesetzt ist. Im aktiven Streben nach einem erkenntnismäßig werthaftern Horizont ragen Autoren heraus, deren Werke von einem Paradigma hochgradiger Komplexität zeugen, in dessen Hintergrund wiederum das Projekt der Moderne offenbleibt für eine Geschichte von Kulturen respektiver Identitäten. Es behaupten sich die geschichtlichen Formen des Ausdrucks der plastischen Künste und ihre Autoren, die mittels künstlerischer Transposition die geringfügig entropischen Potentiale der Umwelt antizipieren. Ihr Credo aber trägt bei zum Verständnis der zivilisatorischen Einmaligkeit binomischer Natur und Kultur an der Schwelle zum 21. Jahrhundert. Im Kontext der Profilierung der Kulturen wird die Spannweite sowohl der Globalisierung als auch des Lokalismus von Werten hervorgehoben; es werden Autoren angeführt, die für die Profilierung der einzelnen Gruppen von Wertmustern höchster Komplexität ganz besonders von Interesse sind. Es folgt der Schluß, daß die Architektoniken des "versperrten" oder des "offenen" Wegs dimensioniert sind, und zwar anhand der Transposition durch ein künstlerisches Experiment, das einerseits nach den Grundzügen des Wesens sucht und andererseits dem Konzept folgt, wonach im Ereignisfeld der Umwelt ein "Attraktor" entwickelt wird. Im besagten künstlerischen Experiment werden die beteiligten Protagonisten in den Zustand gegenseitiger Abhängigkeit geführt.